

Tėvų informuotumas ir požiūris į vaikų naudojimąsi generatyviniu dirbtiniu intelektu

Parental Awareness and Attitudes Towards Children's Use of Generative Artificial Intelligence

Gintautas Jazdauskas

Vilniaus universiteto Šiaulių akademija
E. p.: gintautasj7@gmail.com

Santrauka. Generatyvinis dirbtinis intelektas vis dažniau tampa vaikų mokymosi ir kasdienių skaitmeninių praktikų dalimi, tačiau tėvų informuotumas ir požiūris į šias technologijas dar nėra pakankamai ištirti. Straipsnyje analizuojamas tėvų suvokimas apie vaikų naudojimąsi generatyviniu DI, daugiausia dėmesio skiriant informuotumui, suvokiamoms edukacinėms galimybėms, poveikiui mokymuisi bei etinėms ir saugumo rizikoms. Tyrime dalyvavo 189 mokyklinio amžiaus vaikų tėvai. Duomenys rinkti internetinės apklausos būdu. Rezultatai parodė, kad tėvų bendras informuotumas apie generatyvinį DI yra vidutinis arba vidutiniškai aukštas, tačiau konkretus žinojimas apie vaikų naudojimo tikslus išlieka nevienodas. Tėvai DI sieja su greitu atsakymų gavimu, užduočių atlikimo palengvinimu ir geresniu mokomosios medžiagos supratimu, tačiau atsargiau vertina jo poveikį kritiniam mąstymui ir gilesniam mokymuisi. Taip pat nustatytas aukštas rizikų suvokimo lygis, ypač privatumo, dezinformacijos, per didelio pasitikėjimo DI, amžiui netinkamo turinio ir šališkumo srityse. Tyrimas atskleidžia dviprasmišką tėvų požiūrį: generatyvinis DI suvokiamas kaip naudinga mokymosi pagalbos priemonė, bet kartu keliantis reikšmingų rizikų.

Pagrindiniai žodžiai: generatyvinis dirbtinis intelektas, tėvų informuotumas, vaikų mokymasis, rizikų suvokimas, kritinis mąstymas.

Summary: Generative artificial intelligence is increasingly becoming part of children's learning and everyday digital practices; however, parents' awareness and attitudes towards these technologies remain insufficiently explored. This article analyses parents' perceptions of their children's use of generative AI, focusing on parental awareness, perceived educational opportunities, effects on learning, and ethical and safety-related risks. The study involved 189 parents of school-age children, and data were collected through an online survey. The results show that parents' general awareness of generative AI is moderate to moderately high, but their specific knowledge of the purposes for which children use it remains uneven. Parents associate AI with quick access to answers, easier completion of tasks, and better understanding of learning material, but they are more cautious about its impact on critical thinking and deeper learning. The study also identified a high level of perceived risk, particularly regarding privacy, misinformation, excessive trust in AI, age-inappropriate content, and bias. Overall, the findings reveal an ambivalent parental attitude: generative AI is perceived as a useful learning support tool, but also as a technology that poses significant risks.

Keywords: generative artificial intelligence, parental awareness, children's learning, risk perception, critical thinking.

Received: 2026-05-10. Accepted: 2026-06-01

Copyright © 2026 Gintautas Jazdauskas. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Generatyvinis dirbtinis intelektas (*toliau* – GenDI) pastaraisiais metais tapo viena sparčiausiai plintančių technologijų, keičiančių švietimo procesus ir kasdienes mokymosi praktikas. Tekstų generavimo, atsakymų pateikimo ir kiti panašūs įrankiai vis dažniau naudojami ne tik aukštosiose, bet ir bendrojo ugdymo mokyklose, kur tampa prieinami vis jaunesnio amžiaus vartotojams. Viena vertus, GenDI suteikia galimybių individualizuoti mokymąsi, greičiau gauti informaciją, paaiškinimus ar kūrybinių idėjų. Kita vertus, mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad šios technologijos gali skatinti paviršutiniškesnę įsitraukimą, mažinti savarankiško mąstymo poreikį ir kelti rizikų, susijusių su dezinformacija, šališkumu, privatumu bei pernelyg dideliu pasitikėjimu DI generuojamu turiniu (Kasneci et al., 2023; Markauskaite et al., 2022; Solyst et al., 2024; Vahedian Movahed & Martin, 2025). Šiame kontekste tėvų požiūris gali būti dvilypis: GenDI suvokiamas kaip mokymąsi palengvinanti priemonė, leidžianti greitai gauti informaciją ir paaiškinimus, tačiau kartu kelianti susirūpinimą dėl paviršutiniško mokymosi, per didelio pasitikėjimo sugeneruotu turiniu, privatumo, dezinformacijos ir amžiui netinkamos informacijos rizikų. Atsižvelgiant į tai, aktualu empiriškai analizuoti, kaip tėvai supranta vaikų naudojimąsi GenDI, kokių edukacinių galimybių ir grėsmių įžvelgia bei kaip vertina šios technologijos poveikį vaikų mokymosi procesams.

Šio **tyrimo tikslas** – ištirti tėvų informuotumą ir požiūrį į vaikų naudojimąsi generatyviniu dirbtiniu intelektu, įvertinant jo suvokiamas edukacines galimybes, poveikį mokymuisi bei etines ir saugumo rizikas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti tėvų informuotumą ir suvokimą apie jų vaikų naudojimąsi generatyviniu dirbtiniu intelektu, įskaitant naudojimo dažnį ir paskirtį mokymosi bei asmeniniais tikslais.
2. Išanalizuoti tėvų nuostatas dėl generatyvinio dirbtinio intelekto poveikio vaikų mokymosi procesams, atsižvelgiant į suvokiamas edukacines galimybes, greito atsakymo gavimo aspektą ir aukštesniojo lygmens mąstymo ugdymą.
3. Įvertinti tėvų suvokiamas etines, saugumo ir pažintines rizikas, susijusias su vaikų naudojimu generatyviniu dirbtiniu intelektu.

GenDI švietime: galimybės ir rizikos

GenDI technologijų, ypač didelių kalbos modelių, tokių kaip „ChatGPT“, integracija į švietimą yra vertinama kaip struktūrinis pokytis, veikiantis ne tik mokymosi priemones, bet ir pažinimo bei žinių konstravimo procesus (Kasneci et al., 2023; Markauskaite et al., 2022). Tačiau šis procesas neturėtų būti analizuojamas vien technologinio efektyvumo požiūriu, nes jo poveikis mokymuisi priklauso nuo sociokultūrinio konteksto, ugdymo tikslų ir reguliavimo praktikų (OECD, 2026). Empiriniai tyrimai rodo, kad GenDI gali veikti kaip mokymosi palaikymo priemonė, padedanti teikti individualizuotus paaiškinimus, grįžtamąjį ryšį ir mokymosi užduočių adaptavimą pagal mokinio poreikius (Wang et al., 2025;

Baidoo-Anu & Ansah, 2023), o jo naudojimas siejamas su pagerėjusiais mokymosi rezultatais, ypač skirtingų gebėjimų ar kalbinių kompetencijų turintiems mokiniams (Alfarwan, 2025; Sok & Heng, 2023). Tiesa šie efektai nėra universalūs ir priklauso nuo naudojimo būdo bei trukmės (Deng et al., 2025; Wang et al., 2025). Moksliniai tyrimai leidžia GenDI vertinti kaip potencialiai mokymąsi palaikančią technologiją, kurios edukacinė vertė nėra savaiminė, bet priklauso nuo kontekstualaus, tikslingo ir pedagogiškai apibrėžto taikymo.

Vis dėlto pabrėžiama, kad technologinis personalizavimas nebūtinai reiškia pedagoginę kokybę, jei mokymosi tikslai apsiriboja užduočių atlikimu, o ne konceptualių supratimu (OECD, 2026; Markauskaite et al., 2022). Tyrimai apie kognityvinį „iškėlimą“ (*cognitive offloading*) rodo, kad nuolatinis pasiklojimas GenDI generuojamais atsakymais gali mažinti besimokančiųjų aktyvų mąstymą ir problemų sprendimą (Ibid., Gerlich, 2025). Nors tyrimai fiksuoja gerėjančius akademinis pasiekimus naudojant „ChatGPT“, kartu pastebimas sumažėjęs mentalinis krūvis ir silpnesnė savireguliacija mokymosi procese (Essel et al., 2024; Deng et al. 2025). Tai leidžia daryti prielaidą, kad trumpalaikiai rezultatai gali būti pasiekiami ilgalaikių pažintinių gebėjimų sąskaita, ypač jei mokiniai nėra mokomi kritiškai vertinti GenDI pateikiamo turinio (Bishop, 2023). Taigi matomas esminis disonansas tarp mokymosi efektyvumo ir mokymosi gylio, kai trumpalaikiai pasiekimai gali būti lydimi sumažėjusio pažintinio įsitraukimo ir silpnesnio savireguliacijos ugdymo. Tokia praktika ypač rizikinga tada, kai technologija naudojama kaip greitas atsakymų šaltinis, o ne kaip refleksijos ar analizės įrankis. Vadinamoji „momentinio atsakymo“ problema orientuota į greitą teisingo atsakymo gavimą, o ne į supratimo konstravimą (Kasnecki et al., 2023; Dwivedi, 2023). Tai kelia grėsmę kritinio mąstymo ir metakognityvinių gebėjimų ugdymui, ypač bendrojo ugdymo etapuose, kai šie gebėjimai dar tik formuojasi (Markauskaite et al., 2022). Be kognityvinių aspektų, tyrimai pabrėžia ir etines bei saugumo rizikas, susijusias su vaikų naudojimu GenDI. Analizuojant vaikams skirtų generatyvinių sistemų turinį nustatyta, kad jos gali atkartoti socialinius stereotipus, šališkumą ir pateikti amžiu netinkamą informaciją (Baines et al., 2024; Ray, 2023). Šios rizikos ypač aktualios neformaliuose mokymosi kontekstuose, pavyzdžiui, namų aplinkoje, kur trūksta institucinių saugiklių (OECD, 2026). Todėl GenDI naudojimas vaikų ugdymo kontekste išryškina ne tik pedagogines, bet ir etines bei raidos rizikas, kurios ypač sustiprėja aplinkose, kuriose technologijų naudojimas nėra kryptingai reguliuojamas ar reflektuojamas.

Etiniai, saugumo ir šališkumo aspektai bei tėvų informuotumas

Vaikų naudojimas GenDI pasižymi specifinėmis rizikomis, kurios kyla ne vien dėl technologinių trūkumų, bet ir dėl vaikų raidos ypatumų. Tyrimuose, analizuojančiuose vaikų požiūrį į generatyvinius pokalbių agentus, pastebima, kad vaikai dažnai suvokia tokias sistemas kaip patikimus, „žinančius“ subjektus, o ne kaip algoritminius įrankius, ypač kai sąveika vyksta per dialogą (personalizuojama) (Vahedian Movahed & Martin, 2025; Oh et al., 2025). Šis sužmogninimas didina pasitikėjimą sistema ir silpnina spontanišką kritinį vertinimą, sudarydamas prielaidas nekritiškai priimti pateikiamą informaciją. Vienas nuosekliausiai dokumentuotų reiškinių yra vaikų perdėtas pasitikėjimas (angl. *overtrust*)

generatyvinėmis sistemomis. Tyrimai rodo, kad vaikai linkę pervertinti GenDI atsakymų tikslumą ir kompetenciją net tada, kai pateikiami akivaizdūs netikslumai ar prieštaravimai (Solyst et al., 2024).

Dezinformacijos ir šališkumo problema tampa ypač reikšminga dėl vaikų ribotų galimybių atpažinti socialines ir kultūrinės prielaidas, įterptas į generuojamą turinį. Empiriniai tyrimai, nagrinėjantys vaikams skirtus generatyvinius įrankius, atskleidžia, kad tokios sistemos gali atkartoti lyčių, rasinius ar socialinius stereotipus, net ir tuomet, kai jos naudojamos kūrybinėms ar edukacinėms veikloms (Baines et al., 2024). Kadangi vaikai dar tik formuoja savo socialinį pasaulio supratimą, tokio pobūdžio šališkumas gali būti priimamas kaip „normalus“ ar „teisingas“, turėdamas ilgalaikį poveikį nuostatoms ir savęs suvokimui. Amžiaus tinkamumo (angl. *age-appropriateness*) ir skaidrumo klausimai dar labiau komplikuoja šią situaciją. Nors egzistuoja principai, apibrėžiantys, kaip dirbtinio intelekto sistemos turėtų būti pritaikytos vaikams, empirinių tyrimų analizė rodo ryškų atotrūkį tarp deklaruojamų vertybių ir praktinio įgyvendinimo (Wang et al., 2022). Vaikams skirtos sistemos dažnai nepakankamai tiksliai paaiškina savo veikimo logiką, ribas ar galimas klaidas, o tai didina riziką, kad vaikai suvoks GenDI kaip visada teisingą ir „nešališką“.

Galiausiai, rizikų suvokimas ir valdymas yra glaudžiai susijęs su šeimos aplinka. Tyrimai, analizuojantys tėvų ir vaikų saugumo suvokimą, atskleidžia reikšmingų neatitikimų tarp to, ką vaikai laiko saugiu ar priimtiniu, ir to, ką numato tėvai (Yu et al., 2025). Šeima veikia kaip tarpinė erdvė, kurioje formuojasi DI raštingumas, tačiau empiriniai duomenys rodo, kad patys tėvai dažnai neturi pakankamai žinių apie generatyvinių sistemų veikimą, jų šališkumą ar privatumo rizikas (Druga et al., 2022; Deckker & Sumanasekara, 2025). Todėl vaikų naudojimas GenDI yra reguliuojamas fragmentiškai, o priimtimumo ribos dažnai nustatomos reaguojant į pavienius atvejus, o ne remiantis rizikų supratimu. Tėvų požiūris į vaikų naudojimąsi GenDI dažniausiai yra sąlyginis. Pritarimas priklauso nuo vaiko amžiaus, DI naudojimo tikslo, priežiūros galimybių ir institucinio patvirtinimo. Jaunesnių vaikų savarankiškas DI naudojimas vertinamas atsargiau, o mokymosi kontekstas paprastai priimamas palankiau nei pramoginis ar žaidybinis naudojimas (Xie et al., 2025; OECD, 2026). Tėvai taip pat labiau pasitiki tais DI įrankiais, kurie yra patvirtinti švietimo institucijų arba mokytojų naudojami ugdymo procese (Department for Science, Innovation & Technology, & Department for Education, 2024). Vis dėlto net ir esant sąlyginiam pritarimui, išlieka susirūpinimas dėl per didelio pasikiojimo DI, vadinamojo *ramentų efekto*, kai technologija tampa intelektualiniu pakaitalu ir gali silpninti savarankišką mąstymą (Xie et al., 2025; OECD, 2026). Taip pat dažnai minimos dezinformacijos, haliucinacijų, šališkumo, privatumo ir duomenų saugumo rizikos (Yu et al., 2024; Deckker & Sumanasekara, 2025).

Tyrimo metodologija

Tyrimo dalyvavo 189 mokyklinio amžiaus vaikų tėvai. Respondentai atrinkti taikant patogiąją, neatsitiktinę atranką, klausimyną platinant internetu. Imtis apėmė skirtingo amžiaus, gyvenamosios vietos ir šeimines padėties tėvus, todėl leido atskleisti įvairias patirtis ir

požiūrius į vaikų GenDI naudojimą. Vis dėlto dėl neatsitiktinės atrankos rezultatai nėra reprezentatyvūs visai populiacijai ir interpretuoti kaip tendencijos. Duomenys rinkti struktūruotu klausimynu, sudarytu remiantis teorinėje dalyje aptartomis GenDI taikymo, mokymosi poveikio ir rizikų dimensijomis. Šiame straipsnyje analizuojamos klausimyno dalys, susijusios su tėvų informuotumu apie DI, jų pačių DI naudojimo patirtimi, vaikų DI naudojimo tikslais, požiūriu į DI poveikį mokymuisi bei suvokiamomis etinėmis, saugumo ir pažintinėmis rizikomis. Bendram rizikų suvokimui įvertinti sudarytas indeksas iš penkių kintamųjų: dezinformacijos, amžiui netinkamo turinio, šališkumo, per didelio pasitikėjimo ir privatumo. Skalės vidinis suderinamumas buvo aukštas (Cronbach $\alpha = 0,83$).

Duomenys analizuoti naudojant R statistinę aplinką ir paketus `haven`, `dplyr`, `tidyr`, `ggplot2`, `scales`, `psych` bei `janitor`. Taikyta aprašomoji statistika, skaičiuojant dažnius, procentus, vidurkius (M) ir standartinius nuokrypius (SD). Ryšiams tarp kintamųjų vertinti naudoti neparimetriniai metodai: Wilcoxon rangų sumų testas, χ^2 kriterijus ir Cronbach α koeficientas sudėtinių rodiklių patikimumui įvertinti.

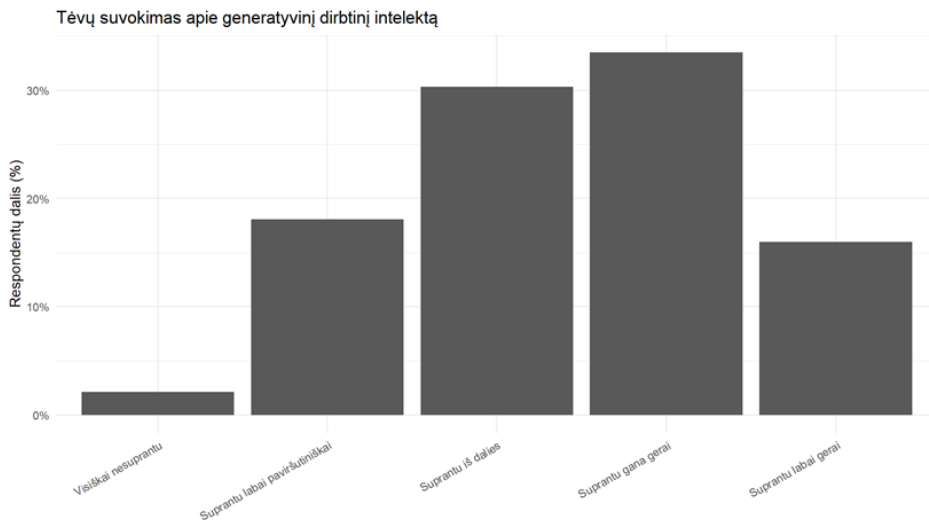
Tyrimo apribojimai susiję su patogia atranka ir savirefleksiniais duomenimis. Todėl rezultatai negali būti apibendrinami visai populiacijai, o tėvų atsakymai gali būti paveikti subjektyvaus vertinimo ar riboto žinojimo apie realias vaikų DI naudojimo praktikas.

Tyrimo rezultatai

Demografija. Iš viso apklausoje dalyvavo 257 respondentai, tačiau, pašalinus nebaigtus atsakymus, galutinei analizei buvo atrinkti 189 respondentų atsakymų validūs duomenys. Didžiąją respondentų dalį sudarė moterys (84,9 proc.), vyrai – 15,0 proc. Pagal amžių daugiausiai tyrime dalyvavo 41–50 metų respondentai, kiek mažesnė buvo 31–40 metų tyrimo dalyvių grupė, o mažiausia – vyresni nei 51 metų tėvai. Daugiausiai respondentų augino 6–13 metų amžiaus vaikus, todėl tyrimas labiau atspindi jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikų kontekstą. Didžiausia respondentų dalis pažymėjo gyvenantys miestuose (tiek didmiesčiuose, tiek mažesniuose miestuose), atstovų iš kaimo vietovių buvo mažiau. Dauguma respondentų nurodė turintys du vaikus.

Tėvų suvokimas apie GenDI. Tyrimo rezultatai rodo, kad tėvų informuotumas apie GenDI yra nevienodas. Tėvų savęs vertinamas GenDI lygis siekė vidutiniškai 3,43 balo iš 5 ($SD = 1,03$), todėl galima teigti, kad bendras susipažinimas su šia technologija yra vidutinis arba vidutiniškai aukštas (žr. 1 pav.).

Dauguma respondentų nurodė dažnai susiduriantys su informacija apie GenDI – 45,7 proc. tai daro dažnai, 26,1 proc. – labai dažnai. Tuo tarpu 24,5 proc. su tokia informacija susiduria tik kartais, o labai maža dalis – retai arba niekada. Tai rodo, kad GenDI tema yra žinoma viešojoje erdvėje ir pasiekia didžiąją dalį tėvų. Tėvų informuotumas atsiskleidžia ir per jų pačių patirtį naudojant DI įrankius. Daugiau nei pusė respondentų (51,3 proc.) nurodė dažnai naudojantys GenDI sistemas, dar 32,1 proc. yra jas naudoję bent kelis kartus. Tuo tarpu tik nedidelė dalis respondentų DI nenaudoja arba yra tik išbandę. Tai leidžia teigti, kad GenDI technologijos jau yra tapusios daugumos tėvų kasdienės skaitmeninės praktikos dalimi.

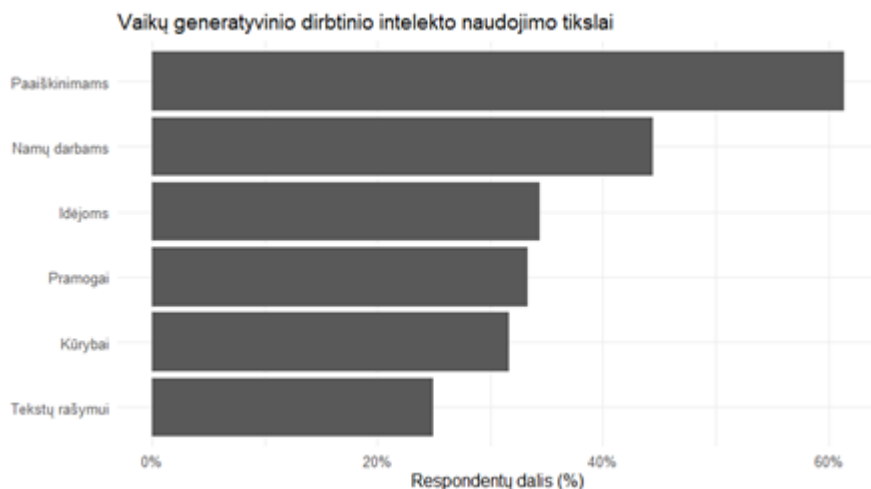
1 pav. Tėvų suvokimas apie GenDI pagal 5 balų Likerto tipo skalę (N ≈ 188)

Vertinant vaikų GenDI naudojimą, nustatyta, kad 44,4 proc. tėvų nurodė, jog jų vaikai naudojami GenDI, dar 28,0 proc. teigė, kad jų vaikai greičiausiai naudojami šiomis technologijomis. Taigi iš viso apie 72,4 proc. respondentų vienaip ar kitaip pripažino, kad jų vaikai naudoja GenDI. Tačiau tėvų žinios apie konkrečius vaikų DI naudojimo tikslus nėra vienareikšmės. Nors 37,8 proc. respondentų nurodė žinantys gana gerai, o 21,3 proc. – labai gerai, reikšminga dalis tėvų pažymėjo tik iš dalies suprantantys (26,6 proc.) arba žinantys labai mažai / visai nežinantys (apie 14 proc.) apie konkrečius vaikų DI naudojimo tikslus. Galima teigti, kad tėvų informuotumas apie GenDI pasižymi tam tikru prieštaravimu – nors bendras susipažinimas su technologija ir asmeninė naudojimo patirtis yra gana aukšti, konkretus žinojimas apie vaikų naudojimo praktikas išlieka ribotas.

Vaikų naudojimas GenDI. Tyrimo rezultatai rodo, kad GenDI yra aktyviai naudojamas vaikų kasdienėse veiklose, ypač mokymosi kontekste. Dažniausiai tėvų nurodytas GenDI naudojimo tikslas buvo paaiškinimų ir papildomos informacijos gavimas (61,4 proc.), kas leidžia manyti, kad DI dažnai naudojamas kaip mokymosi pagalbos priemonė (žr. 2 pav.).

Antroje vietoje pagal dažnumą išskiriamas GenDI naudojimas namų darbams atlikti (44,4 proc.). Tai rodo, kad DI jau yra integruojamas į formalų mokymosi procesą ir naudojamas kaip pagalbinis įrankis atliekant mokyklinės užduotis. Be mokymosi tikslų, GenDI taip pat naudojamas kūrybinėms ir laisvalaikio veikloms. Idėjų generavimas buvo nurodytas 34,4 proc. respondentų, pramoginis naudojimas – 33,3 proc., o kūrybinės veiklos – 31,7 proc. Šie rezultatai rodo, kad DI naudojimas neapsiriboja vien tik akademinė aplinka, bet apima ir platesnę vaikų kasdienės veiklos spektrą. Rečiausiai minimas GenDI naudojimo būdas buvo tekstų kūrimas ar rašymas (24,9 proc.), kas gali rodyti, kad tėvai šią funkciją arba rečiau pastebi, arba ji dar nėra labai įsitvirtinusi vaikų naudojimo praktikoje. Siekiant įvertinti ryšį tarp tėvų GenDI naudojimo ir vaikų DI naudojimo, buvo

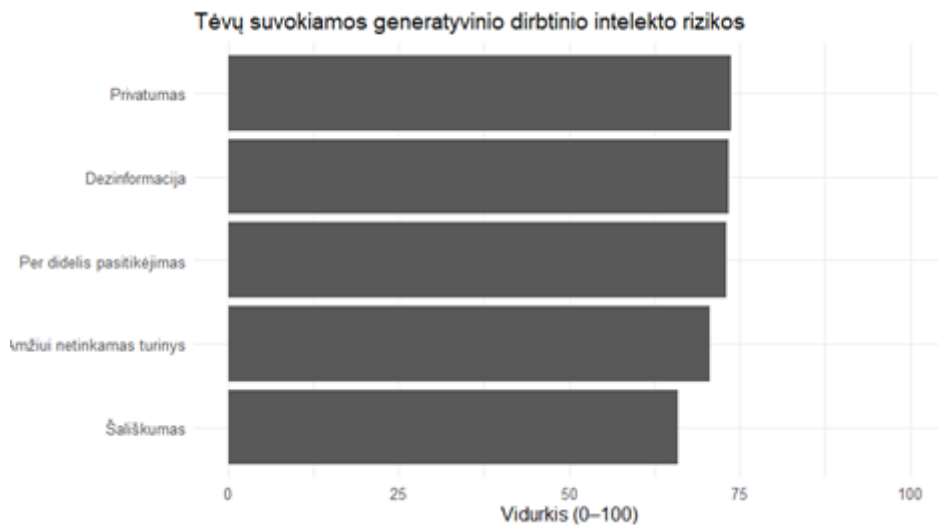
atlikta kryžminė analizė bei statistiniai testai. Chi kvadrato kriterijaus rezultatai parodė statistiškai reikšmingą sąsają tarp šių kintamųjų ($\chi^2(12) = 24.85$, $p = 0.016$), leidžiančią teigti, kad tėvų naudojimosi DI pobūdis yra susijęs su vaikų DI naudojimu. Papildomai atlikta Spearmano koreliacijos analizė patvirtino šį ryšį, nustatant silpną, tačiau statistiškai reikšmingą teigiamą koreliaciją ($\rho = 0.20$, $p = 0.007$). Tai rodo, kad didėjant tėvų GenDI naudojimo intensyvumui, didėja ir vaikų DI naudojimo tikimybė.

2 pav. Vaikų GenDI naudojimo tikslai (N = 189). Respondentai galėjo pasirinkti kelis atsakymus, todėl procentų suma viršija 100 %

Suvokiamas poveikis mokymuisi. Tyrimo rezultatai rodo, kad tėvai GenDI poveikį mokymuisi vertina nevienareikšmiškai. Vertinant įvairius poveikio aspektus 0–100 balų skalėje, išryškėjo aiškus skirtumas tarp teigiamų ir potencialiai neigiamų DI naudojimo pasekmių. Aukščiausiai įvertinti aspektai yra susiję su mokymosi proceso efektyvumu. Tėvai labiausiai sutiko su teiginiais, kad DI leidžia greitai gauti atsakymus ($M = 73,1$; $SD = 31,0$) ir mažina pastangų poreikį atliekant užduotis ($M = 74,3$). Taip pat gana aukštai įvertintas DI vaidmuo padedant geriau suprasti mokomąją medžiagą ($M = 68,9$) ir palengvinant užduočių atlikimą ($M = 66,9$). Vidutiniškai vertinamas DI poveikis mokinių savarankiškumui ($M = 53,7$), kas rodo, kad šiuo aspektu tėvų nuomonės nėra vienareikšmės. Tuo tarpu žemiausiai įvertinti aspektai yra susiję su gilesniais mokymosi procesais. Tėvai gana žemai vertino DI poveikį kritiniam mąstymui ($M = 35,8$), taip pat mažai pritarė teiginiui, kad naudojant DI svarbesnis tampa pats rezultatas nei mokymosi procesas ($M = 35,3$). Duomenys atskleidžia įtampą tarp mokymosi proceso palengvinimo ir galimų neigiamų pasekmių mokinių mąstymui. Todėl GenDI gali skatinti paviršinį mokymąsi, kai dėmesys perkeliamas nuo pažinimo proceso į galutinį rezultatą, o ne į supratimo konstravimą.

Rizikų suvokimas. Tyrimo rezultatai rodo, kad tėvai GenDI keliamas rizikas vertina gana aukštai. Vertinant įvairius rizikos aspektus 0–100 balų skalėje, visų nagrinėtų rizikų vidurkiai viršijo 65 balus, kas leidžia teigti, kad rizikų suvokimas tarp respondentų yra ryškus (žr. 3 pav.).

3 pav. Tėvų suvokiamos GenDI rizikos. Pateikti tėvų vertinimų vidurkiai (M) pagal 0–100 balų skalę, kur didesnės reikšmės reiškia stipresnę rizikos suvokimą (N ≈ 178–186, priklausomai nuo kintamojo dėl trūkstamų duomenų)

Didžiausią susirūpinimą tėvams kelia su duomenų saugumu susiję klausimai – privatumo rizika įvertinta vidutiniškai 74 balais. Panašiai aukštai vertinama ir dezinformacijos rizika (M = 73,4), taip pat pavojus, kad vaikai gali pernelyg pasitikėti DI pateikiama informacija (M = 73,0). Aukštai įvertinta ir rizika, susijusi su vaikams netinkamu turiniu (M = 70,6), kas rodo tėvų susirūpinimą dėl DI sistemų gebėjimo pateikti ne visada vaikų amžiui tinkamą informaciją. Kiek žemiau, tačiau vis dar gana aukštai, įvertintas galimas DI šališkumas (M = 65,9). Tėvų požiūris į vaikų naudojimąsi generatyviu DI yra dvilypis. Viena vertus, ši technologija siejama su mokymosi proceso palengvinimu, greitu informacijos gavimu ir užduočių atlikimo efektyvumu. Kita vertus, tėvai aiškiai atpažįsta rizikas, susijusias su informacijos patikimumu, privatumu, per dideliu pasitikėjimu DI sugeneruotu turiniu ir galimu neigiamu poveikiu gilesniems mokymosi procesams. Tai rodo, kad tėvų nuostatos nėra vienareikšmiškai teigiamos ar neigiamos, bet veikia ambivalentiškos ir priklausančios nuo GenDI naudojimo tikslo bei konteksto.

Diskusija

Šio tyrimo rezultatai atskleidžia ambivalentišką tėvų požiūrį į vaikų naudojimąsi GenDI. Viena vertus, ši technologija suvokiama kaip mokymosi galimybes plečiantis ir užduočių atlikimą lengvinantis įrankis, kita vertus, ji siejama su pedagoginėmis, pažintinėmis ir etinėmis rizikomis (Kasnecki et al., 2023; Markauskaite et al., 2022). Svarbi tyrimo išvada – skirtumas tarp bendro tėvų susipažinimo su GenDI ir konkretaus žinojimo apie vaikų naudojimo praktikas. Nors dauguma tėvų yra girdėję apie GenDI ar patys naudoja šias technologijas, dalies jų supratimas apie tai, kaip ir kokiais tikslais DI naudojasi jų vaikai,

išlieka ribotas. Tai dera su tyrimais, rodančiais, kad tėvai dažnai remiasi prielaidomis apie vaikų skaitmenines praktikas, o ne tikslia informacija (Eira et al., 2025; Zhang et al., 2025). Tėvai GenDI pirmiausia sieja su mokymosi proceso palengvinimu: greitesniu atsakymų gavimu, mažesniu pastangų poreikiu, geresniu mokomosios medžiagos supratimu ir lengvesniu užduočių atlikimu. Šie rezultatai atitinka tyrimus, kuriuose GenDI aptiriamas kaip mokymosi efektyvumą didinanti priemonė (Baidoo-Anu & Ansah, 2023; Deng et al., 2025). Vis dėlto žemesni kritinio mąstymo ir aukštesniojo lygmens gebėjimų vertinimai rodo įtampą tarp mokymosi efektyvumo ir mokymosi gylio. Tai siejasi su kognityvinio „iškėlimo“ rizika, kai dalis mąstymo ir sprendimų priėmimo procesų deleguojama technologijai (Gerlich, 2025; Markauskaite et al., 2022). Rizikų vertinimas patvirtina, kad tėvai nėra nekritiškai GenDI priėmėjai. Jie aiškiai atpažįsta dezinformacijos, šališkumo, privatumo, amžiui netinkamo turinio ir per didelio pasitikėjimo DI keliamas grėsmes. Šie rezultatai dera su tyrimais, pabrėžiančiais vaikų polinkį pervertinti generatyvinių sistemų patikimumą ir nekritiškai priimti jų pateikiamą informaciją (Solyst et al., 2024; Vahedian Movahed & Martin, 2025).

Išvados

Tyrimo rezultatai parodė, kad tėvų informuotumas apie generatyvinių dirbtinių intelektą yra vidutinis arba vidutiniškai aukštas, tačiau konkretus supratimas apie vaikų naudojimo praktikas išlieka nevienodas. Dauguma tėvų dažnai susiduria su informacija apie GenDI ir patys yra naudoję šias technologijas, tačiau dalis jų tik iš dalies žino, kaip ir kokiais tikslais GenDI naudojami jų vaikai. Dažniausiai tėvai vaikų GenDI naudojimą sieja su paaiškinimų ir papildomos informacijos gavimu, namų darbų atlikimu, idėjų generavimu, pramogomis ir kūrybinėmis veiklomis. Tai rodo, kad GenDI jau yra įsitvirtinęs ne tik mokymosi, bet ir kitose vaikų kasdienėse skaitmeninėse praktikose.

Tėvai GenDI poveikį mokymuisi vertina dviprasmiškai. Viena vertus, ši technologija dažniausiai suvokiama kaip mokymosi procesą lengvinanti priemonė, leidžianti greitai gauti atsakymus, sumažinti pastangų poreikį, lengviau atlikti užduotis ir geriau suprasti mokomąją medžiagą. Kita vertus, tėvai atsargiau vertina GenDI poveikį kritiniam mąstymui, savarankiškumui ir gilesniems pažinimo procesams. Tai leidžia teigti, kad tėvų požiūriu GenDI edukacinė vertė nėra savaiminė: ji priklauso nuo naudojimo pobūdžio, tikslo ir nuo to, ar technologija veikia kaip mokymosi pagalba, ar kaip savarankišką mąstymą pakeičiantis greitų atsakymų šaltinis.

Tyrimas atskleidė aukštą tėvų suvokiamų rizikų lygį. Labiausiai tėvai nerimauja dėl privatumo, dezinformacijos, per didelio vaikų pasitikėjimo DI pateikiama informacija, amžiui netinkamo turinio ir šališkumo. Šie rezultatai rodo, kad tėvų požiūris į vaikų naudojamą GenDI nėra vienareikšmiškai teigiamas: kartu su pripažįstamomis edukacinėmis galimybėmis išlieka aiškus susirūpinimas dėl etinių, saugumo ir pažintinių pasekmių. Todėl tėvų informuotumas apie GenDI turėtų būti suprantamas ne tik kaip žinojimas apie technologijos egzistavimą, bet kaip gebėjimas atpažinti jos naudą, ribotumus ir rizikas vaikų mokymosi bei kasdienio naudojimo kontekste.

Literatūra

Alfarwan, A. (2025). Generative AI use in K–12 education: A systematic review. *Frontiers in Education*, 10, Article 1647573. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1647573>

Baidoo-Anu, D., & Ansah, L. O. (2023). Education in the era of generative artificial intelligence (AI): Understanding the potential benefits of ChatGPT in promoting teaching and learning. *Education and Information Technologies*, 28, 123–145. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11438-9>

Baines, A., Gruia, L., Collyer-Hoar, G., & Rubegni, E. (2024). Playgrounds and prejudices: Exploring biases in generative AI for children. In *Proceedings of the 23rd Annual ACM Interaction Design and Children Conference (IDC '24)* (pp. 839–843). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3628516.3659404>

Bishop, J. (2023). What ChatGPT means for education, research, and writing. *Teaching in Higher Education*, 28(8), 1–6. <https://doi.org/10.1080/13562517.2023.2199703>

Deckker, D., & Sumanasekara, S. (2025). Parental attitudes toward AI in early childhood: A three-pillar framework. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 27(2), 444–453. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2025.27.2.2893>

Deng, R., Jiang, M., Yu, X., Lu, Y., & Liu, S. (2025). Does ChatGPT enhance student learning? A systematic review and meta-analysis of experimental studies. *Computers & Education*, 227, 105224. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2024.105224>

Department for Science, Innovation & Technology, & Department for Education. (2024). *Research on public attitudes towards the use of AI in education*. UK Government. <https://www.gov.uk/government/publications/research-on-parent-and-pupil-attitudes-towards-the-use-of-ai-in-education/research-on-public-attitudes-towards-the-use-of-ai-in-education>

Druga, S., Christoph, F. L., & Ko, A. J. (2022). Family as a third space for AI literacies: How do children and parents learn about AI together? In *Proceedings of the 2022 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI'22)* (Article 225, pp. 1–17). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3491102.3502031>

Dwivedi, Y. K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E. L., Jeyaraj, A., Kar, A. K., ... Wright, R. (2023). So what if ChatGPT wrote it? Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>

Eira, M., Rasouli, A., & Charisi, V. (2025). Parents' perceptions about the use of generative AI systems by adolescents. In *Proceedings of the 24th Interaction Design and Children Conference (IDC '25)* (pp. 927–931). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3713043.3731508>

Essel, H. B., Vlachopoulos, D., Essuman, A. B., & Amankwa, J. O. (2024). ChatGPT effects on cognitive skills of undergraduate students: Receiving instant responses from AI-based conversational large language models (LLMs). *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 6, 100198. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100198>

Gerlich, M. (2025). AI tools in society: Impacts on cognitive offloading and the future of critical thinking. *Societies*, 15(1), Article 6. <https://doi.org/10.3390/soc15010006>

Kasneci, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., Gasser, U., Groh, G., Günemann, S., Hüllermeier, E., Krusche, S., Kutyniok, G., Michaeli, T., Nerdel, C., Pfeffer, J., Poquet, O., Sailer, M., Schmidt, A., Seidel, T., & Kasneci, G. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences*, 103, 102274. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>

Markauskaite, L., Marrone, R., Poquet, O., Knight, S., Martinez-Maldonado, R., Howard, S., ... Siemens, G. (2022). Rethinking the entwinement between artificial intelligence and human learning: What capabilities do learners need for a world with AI? *Computers & Education: Artificial Intelligence*, 3, 100056. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100056>

OECD. (2026). *OECD digital education outlook 2026: Exploring effective uses of generative AI in education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/062a7394-en>

Oh, S., Zhang, C., Girouard-Hallam, L., Zhou, Z., March, H., Jayaramu, S., & Xu, Y. (2025). “Hey Curio, can you tell me more?”: Children’s information-seeking and trust in AI. In *Proceedings of the 24th Interaction Design and Children Conference (IDC’25)* (pp. 545–555). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3713043.3727059>

Ray, P. P. (2023). ChatGPT: A comprehensive review on background, applications, key challenges, bias, ethics, limitations and future scope. *Internet of Things and Cyber-Physical Systems*, 3, 121–154. <https://doi.org/10.1016/j.iotcps.2023.04.003>

Sok, S., & Heng, K. (2023, March 6). *ChatGPT for education and research: A review of benefits and risks*. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4378735>

Solyst, J., Yang, E., Xie, S., Hammer, J., Ogan, A., & Eslami, M. (2024). Children’s overtrust and shifting perspectives of generative AI. In *Proceedings of the 18th International Conference of the Learning Sciences (ICLS 2024)* (pp. 905–912). International Society of the Learning Sciences. <https://doi.org/10.22318/icls2024.307401>

Vahedian Movahed, S., & Martin, F. (2025). Ask me anything: Exploring children’s attitudes toward an age-tailored AI-powered chatbot (arXiv:2502.14217) [Preprint]. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2502.14217>

Wang, G., Zhao, J., Van Kleek, M., & Shadbolt, N. (2022). Informing age-appropriate AI: Examining principles and practices of AI for children. In *Proceedings of the 2022 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI’22)* (Article 536, 29 pp.). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3491102.3502057>

Wang, J., Feng, X., & Liu, Q. (2025). Tutor CoPilot: A human–AI approach for scaling real-time expertise. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 9(CSCW), Article 134. <https://doi.org/10.1145/3610104>

Yu, Y., Sharma, T., Hu, M., Wang, J., & Wang, Y. (2024). *Exploring parent–child perceptions on safety in generative AI: Concerns, mitigation strategies, and design implications* (arXiv:2406.10461) [Preprint]. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2406.10461>

Yu, Y., Liu, Y., Zhang, J., Huang, Y., & Wang, Y. (2025). *Understanding generative AI risks for youth: A taxonomy based on empirical data* (arXiv:2502.16383) [Preprint]. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2502.16383>

Zhang, S., Cagiltay, B., Li, J., Sullivan, D., Mutlu, B., Kirkorian, H., & Fawaz, K. (2025). Exploring families’ use and mediation of generative AI: A multi-user perspective (arXiv:2504.09004v2) [Preprint]. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2504.09004>

Zhang, S., Li, J., Cagiltay, B., Kirkorian, H., Mutlu, B., & Fawaz, K. (2025). A qualitative exploration of parents and their children’s uses and gratifications of ChatGPT. *Family Relations*. <https://doi.org/10.1111/fare.13171>

Xie, J., Wu, C., Wang, G., Yu, R., Zhang, H., Metoyer, R., & Chen, S. (2025). *Building AI literacy at home: How families navigate children’s self-directed learning with AI* (arXiv:2510.24070) [Preprint]. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2510.24070>